

форматі та перетворювати інформацію у цей формат з інших (для виготовлення презентацій, що висвітлюють діяльність інституту та закладів освіти області).

Для оперативного обміну інформацією, забезпечення дистанційного навчання вчителів, проведення вебінарів, селекторних нарад, конференцій з питань освіти в інституті змонтовано і активно використовується термінал **Connect 8.0**.

Планування і управління курсами здійснюється за допомогою відповідних методів (способів та прийомів) впливу на організаційні структури і виконавців з метою досягнення поставленої мети. Насамперед зосереджемо увагу на підготовці організаційно-розпорядчої та планово-облікової документації.

Розглянуті складові є предметом постійної уваги в організації курсів підвищення кваліфікації. Вони впливають на хід навчального процесу, як комплементарно, так і покомпонентно, залежно від структури, кількісних і якісних характеристик груп.

Розгортаючи курси підвищення кваліфікації на основі вищезначених складових доцільно враховувати й психолого-педагогічні особливості навчання дорослих за основними ознаками виявлення, а саме: спільну діяльність на основі досвіду слухача і використання його як джерело навчання, мотивація до самореалізації слухача, створення умов для негайного застосування знань умінь, якостей, рішення важливої життєвої проблеми слухача, і таке інше. Важливою складовою при цьому є використання активних та інтерактивних методів, ділових та рольових ігор, проектного навчання, методів “case-stude”, тощо.

Література

1. Закон України «Про освіту» // Загальна середня освіта. Збірник нормативно-правових документів. Частина 1. – К.: ЗАТ «Нічлава, 2003» С. 42–72. / *ZakonUkrainy «Proosvitu» //Zahalnaseredniaosvita. Zbirnyknormatyvno-pravovykhdokumentiv. Chastyna 1.* – К.: ЗАТ «Nichlava, 2003».

2. Методичні рекомендації з розроблення галузевих стандартів вищої освіти компетентісний підхід: (Укладачі В. Л. Гуло, К. М. Левківський, Л. О. Котоловець та інші) – Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України.

3. Моніторинг якості навчального процесу у вищому закладі освіти : монографія / М. Є. Скиба, С. Г. Костогриз, Г. В. Красильникова. – Хмельницький : ХНУ, 2009. – 219 с.

4. Соловей М. В. Організаційно-педагогічні умови підвищення кваліфікації педагогічних працівників – пріоритетний напрям роботи інституту післядипломної педагогічної роботи / М. В. Соловей // Післядипломна освіта в Україні № 1 – 2015 р. – С. 45–50.

УДК 371.13

Сотніченко І. І.

ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ КОМПЕТЕНТІСНО ОРІЄНТОВАНОЇ ОСВІТИ

Сучасній світ потребує громадянина і працівника, який мислить, уміє прогнозувати, ризикувати, експериментувати, бути відкритими до змін та нових можливостей [1], готовий до вирішення складних життєвих завдань, постійного самонавчання, керування власним майбутнім. «Ключова мета освіти – підготувати школярів до дорослого життя; допомогти їм нагромадити розумові, емоційні, соціальні й стратегічні ресурси, щоб гідно приймати виклики й долати невизначеність і труднощі [6, с. 117]. Вирішити такі завдання має впровадження системи компетентісно-орієнтованої освіти, а створити відповідне середовище – задача педагогічного колективу навчального закладу, центральною фігурою в якому є вчитель.

«Ні розмір класу, ні соціальне становище учнів, ні умови навчання, ні інші чинники не мають такої ваги, як учитель, який надихає учнів навчатися». [6, с. 108]

Основна увага науковців, як показує аналіз наукових джерел, приділяється питанню запровадження компетентнісного підходу в процесі фахової підготовки майбутніх вчителів у системі вищої педагогічної освіти. Значно менша кількість наукових досліджень призначена проблемі професійного розвитку педагога на засадах означеного підходу в системі післядипломної освіти (Л. Ніколенко, І. Олійник, В. Химинець та ін.) і практично відсутні наукові роботи, у яких розглядаються питання підготовки педагогів-фахівців до реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі.

Мета дослідження – проаналізувати стан готовності педагогічних працівників до діяльності в умовах компетентнісно орієнтованої освіти та визначити особливості теоретичної і прикладної підготовки вчителів до такої практики.

Проведене впродовж трьох років анкетування слухачів курсів підвищення кваліфікації – учителів філологічних та природничо-математичних дисциплін, директорів навчальних закладів та заступників директорів з навчально-методичної та навчально-виховної роботи (усього понад 300 респондентів), метою якого було виявлення рівня готовності педагогічних працівників до реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі, показало, що 48% педагогів вважають себе готовими до такої діяльності, 47% відзначили свою готовність як часткову і зовсім незначним (5%) виявився відсоток тих, хто вважає себе неготовим. При цьому необхідно зазначити, що більшість із тих, хто визнав свою готовність, не змогли назвати ні ключові, ні предметні компетентності, ні навести приклад конкретного завдання, побудованого на засадах компетентнісного підходу, що свідчить про не сформованість чіткого уявлення про сутність компетентнісно орієнтованої освіти та особливості її реалізації в загальноосвітніх навчальних закладах. Отримані результати дають підстави для твердження про часткову готовність або неготовність до реалізації компетентнісного підходу переважної більшості чинного педагогічного корпусу.

«Нова школа потребує нового вчителя, який може стати агентом змін» [4, с. 16]. Виховати особистість, патріота, інноватора може лише особистість, патріот, інноватор. Нова школа може відбутися, якщо реальні перетворення відбудуться не в нормативних документах, а в першу чергу – в головах та душах людей, які навчають.

Вчитель нової школи потребує спеціальної підготовки і чекає на неї. В проекті «Нова школа» зазначається, що буде збільшено кількість моделей підготовки вчителя, диверсифіковані форми підвищення кваліфікації: курси при ІІПО, семінари, вебінари, онлайн-курси, конференції, самоосвіта [4]. Але найважливішим залишається зміст.

Реформування освітнього простору передбачає зміни у сутності і формах педагогічної діяльності, перебудови логіки викладання предмета зі предметоцентричної на педоцентричну, засвоєння сучасних технологій, форм і методів роботи, які повинні базуватися на особистісно-орієнтованому, компетентнісному та діяльнісному підходах.

Суттєвих змін має набути організація освітнього процесу, який повинен ґрунтуватися на самостійній роботі учнів, що передбачає вміння самостійно здобувати інформацію з різних джерел, засвоювати, аналізувати, оцінювати та використовувати для отримання нових знань, вирішення навчальних та життєвих проблем. Вчитель – коуч, фасилітатор, тьютор, модератор в індивідуальній освітній траєкторії дитини [4]. Вчитель стає організатором творчого процесу, керівником розумової та дослідницької діяльності учнів, консультантом у їхній самостійній роботі, створює навчальний комунікаційний простір, допомагає процесу учіння в ході індивідуальної і групової

роботи. Учитель має оволодіти методиками управління освітнім процесом, овоїти психологію групової динаміки тощо [4].

Ще одним важливим аспектом діяльності вчителя в умовах нової школи є професіоналізм педагогічного спілкування, основою якого стає суб'єкт-суб'єктне гуманне співробітництво, яке можливе за умови розуміння педагогом психології, інтересів та мотивів поведінки дитини, врахування в діяльності вікових особливостей учнів, особливостей характеру, темпераменту, пам'яті, істотних розходжень у швидкості засвоєння матеріалу, в образному та логічному мисленні, працездатності, зацікавленості предметом, стилі навчання. Вміння індивідуально моделювати процес навчання і виховання, з урахуванням змін, що відбуваються в особистості, яка розвивається, та її психологічної природи, – одне із важливих професійно значущих умінь вчителя нової школи, що потребує відповідної підготовки засобами психологічної науки.

Вивчення навчальних дисциплін буде відбуватися шляхом генералізації та інтеграції знань на основі фундаментальних ідей, законів науки, що сприяє формуванню в учнів погляду на світ як на єдине взаємозв'язане ціле, вміння бачити і розуміти його глобальні проблеми і способи їх розв'язання. Потреба інтеграції змісту навчання передбачає відповідні вимоги до вчителя-предметника: вільне володіння основними філософськими категоріями і поняттями, методами наукового пізнання; достатній рівень знань зі споріднених предметів; високий рівень загальної ерудиції та культури.

«...досвідчені вчителі виконують чотири головні ролі: вони зацікавлюють, заохочують, сподіваються й мотивують. [6, с. 111].

На основі результатів дослідження зроблено такі **висновки**:

- реформування освітньої системи України через впровадження компетентісно орієнтованої освіти потребує спеціальної підготовки педагогів до діяльності в нових умовах;
- моделі, форми та методи такої підготовки мають бути диверсифіковані;
- процес підготовки повинен бути системним і неперервним, оперативно реагувати на зміни, що відбуваються в суспільстві та освітньому просторі, активно впроваджувати найкращі світові практики;
- в процесі підготовки необхідно забезпечити пріоритет психолого-педагогічної та процесуально-діяльнісної підготовки над предметно-методичною;
- робота з підвищення рівня професійної майстерності вчителя нової школи має стати обов'язковою на всіх рівнях підвищення кваліфікації за першістю самоосвітньої діяльності педагога.

Література

1. Драйден Г. Революція в навчанні / Гордон Драйден, Джаннет Вос / Перекл. з англ. М. Олійник. – Львів: Літопис, 2005. – 542 с. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bookland.com/download/9/97/97392/sample.pdf>
2. Митник О. Психолого-педагогічні засади підготовки вчителя у системі післядипломної освіти до реалізації компетентісного підходу / Олександр Митник // Рідна школа. – К., 2013. – №11. – С. 42–44.
3. Ніколенко Л. Компетентісний підхід до розвитку професіоналізму педагога в системі післядипломної освіти / Лідія Ніколенко / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iprobuk.cv.ua/images/Oleksyuk/ /5/stattia_Nikolenko.pdf
4. Нова Українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mon.gov.ua/Новини%202016/12/05/konczepczyia.pdf>
5. Олійник І. М. Особливості впровадження компетентісно орієнтованого підходу в післядипломній освіті / І. М. Олійник // Компетентно орієнтована освіта: досвід,

проблеми, перспективи: міжнародна наук.-практ. конф., 5-6 листоп. Т. 2. – Донецьк, 2008. – с. 162–167.

6. Робинсон К. Школа майбутнього Революція у вашій школі, що назавжди змінить освіту / Кен Робінсон, Лу Ароніка / Переклад з англ. Г. Лелів. – Львів: Літопис, 2016. – 258 с.
7. Химинець В. Компетентнісний підхід до професійного розвитку вчителя / Василь Химинець / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakinppo.org.ua/2010-01-18-13-44-15/233-2010-08-25-07-10-49>

УДК 159.9.075

Столярчук О. А.

ДИНАМІКА РЕФЛЕКСИВНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЯК ПРОВІДНОЇ РИСИ ЇХ ПСИХОЛОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Підготовка висококваліфікованого сучасного вчителя з потужним креативним потенціалом передбачає становлення його суб'єктності як провідної професійно значущої якості. Чинником і одночасно критерієм цієї суб'єктності постає психологічна культура особистості майбутнього педагога. Знаряддя формування психологічної культури студента є рефлексія, стійкі характеристики якої визначають функціонування рефлексивності як його особистісної якості. Розвинена рефлексивність є вагомим чинником продуктивності фахового становлення студента педагогічного ВНЗ, а згодом запорукою успішної професійної адаптації вчителя-початківця та платформою його фахової самореалізації та постійного самовдосконалення. Таким чином, вивчення специфіки формування рефлексивності майбутніх педагогів на етапі їх фахового навчання є актуальним завданням психологічної науки.

Проблеми рефлексії та рефлексивності як виявів психічної активності особистості вивчали зарубіжні та вітчизняні психологи Я. М. Бугерко, С. В. Волканевський, О. К. Дусавицький, Є. В. Заїка, О. І. Зимовін, Д. О. Леонт'єв, А. В. Карпов, Н. В. Кузьміна, С. Д. Максименко, В. В. Рибалка, С. Л. Рубіншейн, І. М. Семенов, Ю. В. Синягін, С. Ю. Степанов, А. В. Фурман, В. Д. Шадріков, Г. П. Щедровицький та ін. Завдяки цим дослідженням утворився ключовий науковий тезаурус, спрямований на тлумачення понять рефлексії, рефлексивності, рефлексивної компетентності, рефлексивної культури, рефлексивного потенціалу, рефлексивної позиції тощо. Водночас на тлі численних досліджень інтелектуальних аспектів рефлексії студентів менш вивченими залишаються питання її особистісних проявів, що і стало предметом нашого дослідження.

Метою роботи є аналіз результатів дослідження динаміки рефлексивності майбутніх учителів під час фахового навчання.

Рефлексія супроводжує розвиток та функціонування психіки людини, стаючи провідним механізмом рефлексивності. Як слушно зазначають вітчизняні дослідники Є. В. Заїка та О. І. Зимовін, рефлексія – окремий акт психічної діяльності, що спрямовується особою на себе, а рефлексивність – загальна здатність особистості якісно здійснювати акти рефлексії [1, с. 95]. Стаючи особистісною якістю, рефлексивність забезпечує усвідомлення і регуляцію суб'єктом своєї діяльності. Російський психолог В. Д. Шадріков наголошує на думці, що рефлексивність як особистісна якість сприяє успішному виконанню діяльності, спрямовуючи процес мислення, організовуючи його та керуючи ним. Особистість через свою якість рефлексивності стає здатною керувати вирішенням завдань, ходом своїх думок [3, с. 137].